Deviácia :)

Také správanie jednotlivcov, ktoré spoločnosť či sociálna skupina pokladá za porušenie spoločenských, či skupinových noriem a preto vyvoláva reakcie jednotlivcov, sociálnych skupín alebo spoločnosti zamerané na izoláciu, liečenie, prevýchovu, nápravu alebo potrestanie porušovateľov noriem.

Táto definícia rozlišuje tri zložky deviácie:

- osobu (osoby), ktorá sa správa určitým spôsobom,
- normy čiže pravidlá a vzory správania, ktoré spoločnosť či sociálna skupina uplatňuje pri posudzovaní určitého správania,
- iné osoby, sociálne skupiny či organizácie reprezentujúce spoločnosť, ktoré istým spôsobom reagujú na toto správanie.

Úvodný príklad zahŕňa všetky tri zložky deviácie: mladých ľudí pijúcich alkohol, zákonnú a zároveň aj sociálnu normu platnú v našej spoločnosti, ktorá zakazuje mladistvým piť alkohol a dospelých, ktorí reagujú na správanie mladých ľudí. Môžeme ho teda jednoznačne kvalifikovať ako príklad **deviantného správania**. Iným príkladom deviantného správania je krádež, kde deviantnou osobou je zlodej, nastalo porušenie zákona - nedovolené privlastnenie si cudzej veci a na správanie zlodeja reagujú okradnutí, prípadne svedkovia krádeže, polícia, súd atď.

Pojem deviácia neoznačuje len správanie porušujúce platné zákony štátu - protizákonné správanie, ale každé správanie, ktoré porušuje spoločenské, skupinové normy (či už ide o normy vyjadrené v podobe zákonov, alebo nepísané normy správania).

Deviácia je v spoločnosti prirodzeným javom, rovnako ako jej opak - **konformita** čiže zhodnosť, súhlas, poslušnosť či prispôsobenie sa sociálnym normám. (Konformný je ten, kto sa správa v súlade s normami spoločnosti, resp. sociálnej skupiny, ktorej je členom.)

Sociológovia rozlišujú aj medzistupeň medzi konformitou a deviáciou, ktorým je **nonkonformita**. Nonkonformita je také správanie jednotlivcov, ktoré sociálna skupina alebo spoločnosť síce pokladá za odchylku (porušenie) od svojich noriem, nepresahuje však hranice tolerancie skupiny či spoločnosti a preto nevyvoláva reakcie proti nonkonformným osobám, zamerané na ich prispôsobenie a nápravu. Príkladom nonkonformity je výstredné obliekanie, nezvyčajný štýl života a podobne.

Sociológia zdôrazňuje, že deviácia závisí od **sociálneho definovania** deviantného správania. Deviácia teda nie je absolútna, ale relatívna. inými slovami, to či sa určité správanie pokladá za deviantné, závisí od času, miesta a sociálnych okolností. Keďže v rôznych kultúrach, spoločnostiach a sociálnych skupinách i v rôznych obdobiach ich vývoja a za rôznych okolností platia (platili) rozdielne normy a vzory správania, odlišujú sa aj ich definície deviantného správania.

Spomínané pitie alkoholu napríklad pokladajú za deviantné správanie všetky islamské krajiny, pretože ho prísne zakazuje korán, ale bolo napríklad zákonom zakázané aj v USA (v rokoch 1919-1933) a zákony väčšiny štátov zakazujú piť alkohol mladistvým osobám. Existuje množstvo príkladov rozdielneho sociálneho definovania deviantného správania: dámske nohavice kedysi vyvolávali pohoršenie a odsúdenie verejnosti, hoci dnes sa nad nimi nikto nepozastaví, kedysi by dnes moderné šaty považovali za trestný čin, klobúk alebo čiapka na hlave kresťana v chráme je priestupok, zatiaľ čo judaizmus, naopak, zakazuje vstúpiť do chrámu s nepokrytou hlavou atď. Dokonca ani zabíjanie ľudí sa tak v minulosti, ako ani dnes vždy nepokladalo za deviantné správanie - každá spoločnosť ho za určitých okolností, povedzme pri obrane vlasti, dovoľuje. Z toho vyplýva, že vzťah deviantného a konformného správania nemôžeme posudzovať ako vzťah patologického a normálneho správania.

Pri definovaní určitého správania ako deviantného sa stretávame s problémom nejednoznačnosti spoločenských očakávaní týkajúcich sa štandardného, konformného správania. Skupinové či spoločenské normy a vzory správania totiž často nie sú dostatočne jasne a jednoznačne vymedzené, a preto ich všetci členovia skupín či spoločnosti nechápu rovnako, neuznávajú a teda ani nedodržiavajú. Tak sa často stiera hranica medzi konformným a deviantným správaním.

Príkladom môže byť spomínaný vzťah spoločnosti k alkoholu, keď treba jednak stanoviť vekovú hranicu, ktorá povoľuje piť alkohol, a jednak stanoviť hranicu medzi spoločensky tolerovaným pitím alkoholu a alkoholizmom. Problém jednoznačnosti a zhody v chápaní, uznávaní a dodržiavaní skupinových či spoločenských noriem vyplýva z toho, že skupiny sa nedokážu dohodnúť na tom, aké normy a vzory správania majú platiť pre

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

všetkých, a kto o nich má rozhodnúť.

Deviácia nemusí byť pre spoločnosť vždy len **dysfunkčná**, v niektorých prípadoch býva aj **funkčná**. Napríklad ľudí prichádzajúcich s novými myšlienkami spoločnosť často pokladá za deviantov, zosmiešňuje ich, ba aj trestá a akceptuje ich až po čase, keď sa (najmä zásluhou týchto ľudí) zmenia spoločenské normy a vzory správania. Niektoré druhy devivácie môžu prispieť k zmene spoločenských noriem aj nepriamo. Napríklad zvyšovanie počtu narkomanov spoločnosť núti, aby hľadala príčiny tohto javu a prijala opatrenia na jeho minimalizáciu, ako aj upresnila či zmenila normy, ktoré sa vzťahujú na narkomániu.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania